

5

Helyzetfelmérés a magyar nyelv és irodalom tantárgyról a szlovákiai magyar tannyelvű középiskolákban, különös tekintettel a tankönyvekre

SIMON SZABOLCS

BEVEZETÉS

A jelen tanulmányhoz szolgáló adatokat egy 2007-ben elvégzett széles körű felmérés során szereztük, amely a pozsonyi Állami Pedagógiai Intézet egy projektje keretében zajlott (LEDNECZKÁ 2013). A felmérés célja az volt, hogy pedagógusok és tanulók szolgáltatassanak adatokat a magyar nyelv és irodalom tantárgy helyzetével, ill. különféle egyéb vonatkozásaival kapcsolatban. Noha az adatok nem tekinthetők frissnek, mégsem tanulság nélkül valók, tekintettel arra, hogy az éppen meginduló oktatási reform, tantervi átalakítás előtti állapotokról adnak helyzetképet.

1. AZ ADATKÖZLŐK JELLEMZÉSE

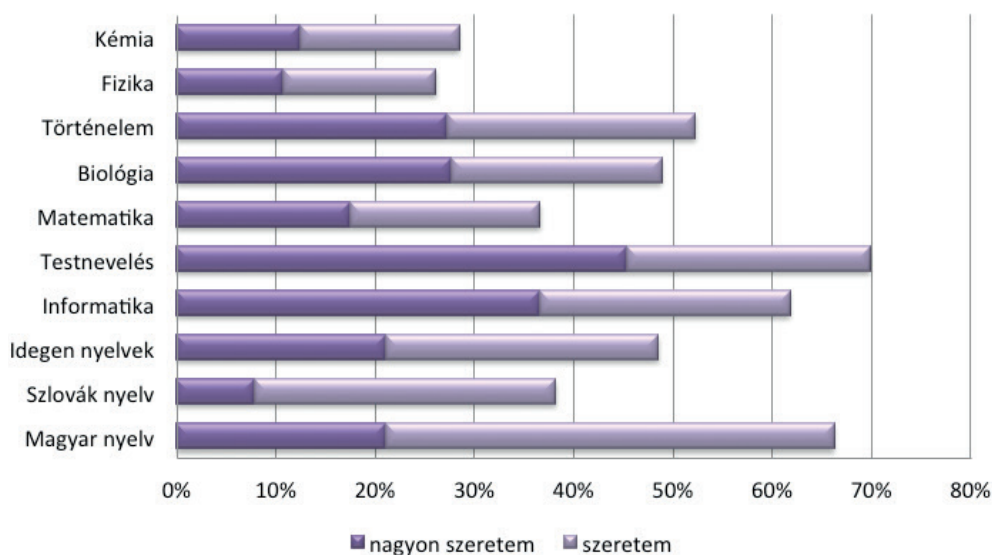
A kérdőívet túlnyomó többségben (90%-ban) 16–18 éves tanulók töltötték ki. Az adatközlők száma 308 volt (100%). 64,9%-uk faluról származik, 35,1%-uk városról. Az adatközlők 52,6%-a lány, 47,4%-a fiú. Az adatközlők tanulmányi eredményeivel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy magyar nyelv és irodalom tantárgyból 31,9%-uknak kitűnő, 37,5%-uknak dicséretes, 23,8%-uknak jó és 4,6%-uknak elégséges érdemjegye volt. Kitűnő vagy dicséretes eredményt a tanulók 69,4%-a ért el, ennek az értéknek hozzávetőlegesen megfelel azon tanuló aránya, akik hazai vagy külföldi egyetemen tervezték folytatni a tanulmányaikat.

A mintavétel a tanári kérdőívek esetében elküldött kérdőívek alapján történt, a tanulók esetében viszont – a szlovákiai magyar lakosság területi elhelyezkedésére való tekintettel – min-

den esetben magunk választottunk kutatópontokat (Dunaszerdahely, Komárom, Fülek, Kassa), ahol az adatközlők a kérdezőbiztosok személyes jelenlétében töltötték ki a kérdőíveket.

2. EGY KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ADATAI

Milyen az egyes tantárgyakhoz való viszonyod?

1. grafikon

A fenti grafikonon látható, hogy a tanulók az egyes tantárgyakhoz való viszonyulásukra vonatkozó kérdésnél a legnagyobb arányban a testneveléssel kapcsolatban választották a „nagyon szeretem” és a „szeretem” válaszokat (69,9%). A második helyen a magyar nyelv és irodalom van (66,3%). A harmadik helyen az informatika található (61,8%). Majd sorrendben a történelem (52,3%), a biológia és az idegen nyelv szinte azonos arányban következik (48,9% és 48,5%). A legkevésbé népszerű tantárgy a fizika (26,1%).

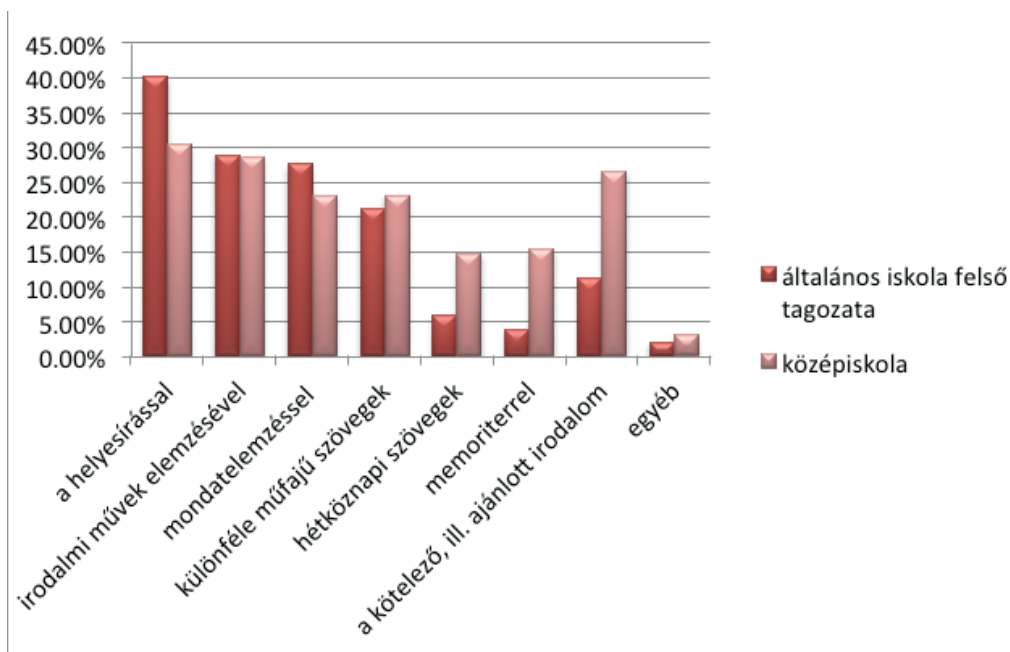
Az adatokból kitűnik az is, hogy ha csak a „nagyon szeretem” válaszokat nézzük, a magyar nyelv és irodalom tantárgy az idegen nyelvekkel megegyezően mindössze az ötödik helyet foglalja el (21%). Megelőzi a testnevelés, az informatika, a biológia és a történelem is.

Ha a középiskolában és az alapiskola felső tagozatában kapott adatokat összehasonlítjuk, megállapíthatjuk, hogy a tantárgy egyik helyen sem a legközkedveltebb, de a középiskolások körében jóval népszerűbb, mint a felső tagozatban. A köztük levő különbség mintegy 14 százaléknyi. Az adatok nagyon beszédesek a szlovák nyelv és irodalom tantárgy vonatkozásában is, az alapiskola felső tagozatos tanulóinak 15%-a „nagyon szereti” e tantárgyat, a középiskolás tanulóknak csak 7,8%-a. A „nagyon szeretem” válaszok tekintetében épp ez a tantárgy az utolsó.

A statisztikai adatok alapján megállapítottuk, hogy a tanulók 21,0%-ának nincs problémája a tantárgy tanulásával. Viszonylag magas azoknak a tanulóknak a száma (78,6%), akik a tantárgy valamelyik részterületén valamilyen problémával küszködnek. Ugyanakkor a kérdésre mindössze egy tanuló nem adott választ.

Ha az adatokat összehasonlítjuk az alapiskola felső tagozatában kapott adatokkal, megállapíthatjuk, hogy a felső tagozatban még magasabb azon tanulók számaránya, akik valamilyen problémával küszködnek (80%).

Van-e problémád a magyar nyelv és irodalom tantárgy tanulásában? Ha igen, mivel?

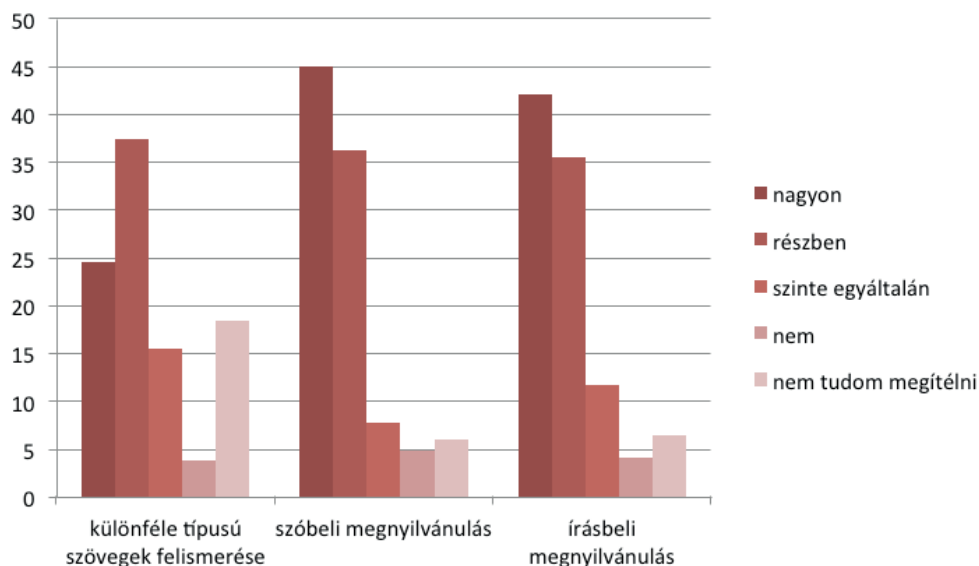
2. grafikon

A középiskolás tanulók válaszai alapján a legnagyobb problémát számukra a helyesírás jelenti (30,5%). Ez a tény igazolást nyert más egyéb felmérések alkalmával is (vö. Kiss 2010; SIMON 2010, 2013). Szintén viszonylag nagy nehézségekkel küszködnek a diákok az irodalmi művek elemzésekor (28,6%). Az adatok szerint a kötelező olvasmányok elolvasása is gondot jelent a tanulók több mint egynegyedének (26,6%). Némileg kisebb mértékben tartják problematikusnak a diákok a mondatelemzés és különféle szövegek alkotásával kapcsolatos feladatokat (egyaránt 23,1%).

Ha összevetjük az adatokat az alapiskola felső tagozatos diákjaitól kapott adatokkal, megállapíthatjuk, hogy közös tendencia, hogy a helyesírás mindkét fokozatban gondot okoz; a felső tagozatban ez még fokozottabban jelentkezik, mint a középiskolában. Megegyező tendencia, azaz problematikusabb a jellemző a műelemzésben (29% a felső tagozatban) és a mondatelemzésben is (27% a felső tagozatban). Megjegyezzük, hogy a hazai nyelvtanításban mindig is nagy hagyománya volt a helyesírás tanításának. A korábbi tantervek időszakában is így volt ez, hiszen a tantervek a nyelvművelésre épültek (SIMON 2007), s ennek szerves része a helyesírás.

Ha az adatokat egybevetjük a tanár adatközlőktől kapott ugyanezen adatokkal, érdekes tendenciákat figyelhetünk meg. A tanárok szempontjából megállapíthatjuk, hogy véleményük megegyezik diákokéval abban, hogy a diákoknak a legnagyobb gondot a helyesírás jelenti. Szerintük azonban ez a probléma jóval nagyobb, mint ahogy azt a diákok látják (72,1%). A mondatelemzés a pedagógusok szerint 7,4%-ban jelent problémát a tanulóknak. Ezen a ponton a tanulók adataihoz képest szintén jelentős eltérés tapasztalható, hiszen a tanulók 23,1%-a ítéli meg e területet problémásként. Érdekes az is, hogy a kötelező olvasmányok elolvasása a tanárok 41,2%-a szerint jelent problémát a diákoknak. A diákoknál viszont ez az adat „csak” 26,6%.

Milyen mértékben segíti elő a magyar nyelv és irodalom tantárgy az ismeretek gyakorlati alkalmazhatóságát?

3. grafikon

A fenti grafikon azt ábrázolja, hogy milyen mértékben szolgál gyakorlati célokat az anyanyelvi nevelés: az első oszloptömbben az látható, hogy a tantárgy a tanulók szerint mennyire segíti elő a különféle szövegtípusok felismerését. A középső oszloptömbön azt figyelhetjük meg, hogy a különféle kommunikációs élethelyzetekben elősegítik-e a tantárgy nyújtotta ismeretek a szóbeli megnyilvánulást. A jobb oldali oszloptömb pedig mindezt az írásbeli kifejezőképesség viszonylatában ábrázolja.

A tanulók mintegy egynegyede úgy vélekedik, hogy a tantárgy nagymértékben segít a különféle típusú szövegek felismerésében (24,6%), 37,5%-a pedig a „részben” választ adta. A tanulók csaknem egyötöde (19,4%) ugyanakkor azt gondolja, hogy ilyen tekintetben a tantárgy alig vagy egyáltalán nem hatékony.

Megnyugtatóbbak az eredmények a tekintetben, hogy a tantárgy nyújtotta ismeretek mennyire segítik elő a tanulók szerint a hétköznapi kommunikációs szituációkban való nyelvi viselkedést. A tanulók 45,0%-a, illetve 36,2%-a úgy gondolja, hogy nagyon vagy legalábbis részben elősegíti. Ehhez képest mindössze 12,7%-uk van azon a véleményen, hogy a tantárgy alig vagy egyáltalán nem nyújt segítséget ebben a készségben.

Az írásbeli megnyilvánulás szempontjából a tanulók válaszai hasonló tendenciát mutatnak. A tanulók 42,1%-a, ill. 35,6%-a szerint a tantárgy nyújtotta ismeretek nagyon, illetve részben elősegítik az írott szövegek elkészítésével kapcsolatos kompetenciák kifejlődését, ehhez képest mindössze a tanulók 15,9%-a van ellenkező véleményen.

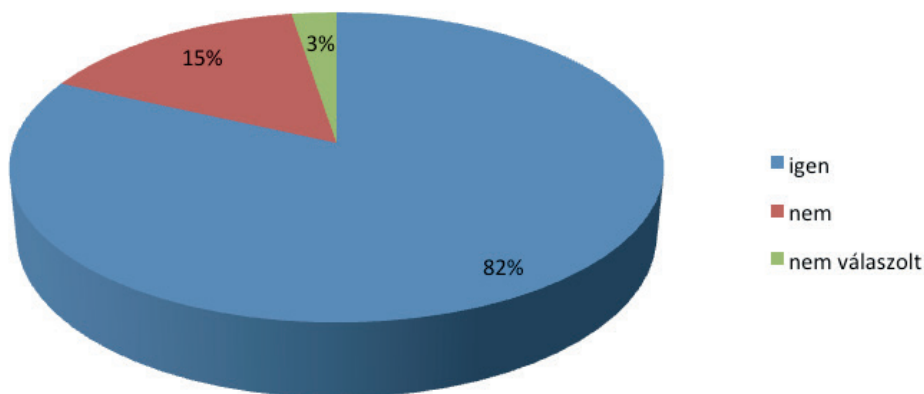
A fenti adatok bizonyos értelemben hasonlóságot mutatnak az alapiskola felső tagozatában kapott adatokkal. Az adott fokozatban a tanulók 22%-a, illetve 38%-a szerint nagyon, illetve részben segítenek a tantárgy nyújtotta ismeretek a különféle szövegtípusok felismerésében. Ezek az adatok szinte teljesen megegyeznek a középiskolában kapott adatokkal. Erős hasonlóság mutatható ki a másik két kérdésre adott válasz vonatkozásában is. A felső tagozatos diákok szerint még erőteljesebben befolyásolja a tantárgy a szóbeli és írásbeli megnyilvánulásukat is.

A statisztikai adatok alapján általánosságban mindkét fokozat vonatkozásában megállapíthatjuk, hogy a tanulók szerint a tantárgy az ismeretek gyakorlati alkalmazhatóságát viszonylag jól elősegíti.

Amennyiben a magyar nyelv és irodalom választható tantárgy lenne, választanád-e?

válaszok	a tanulók száma	százalék (%)
igen	253	81,9
nem	49	15,9
nem válaszolt	48	15,5
összesen	309	100,0

1. táblázat

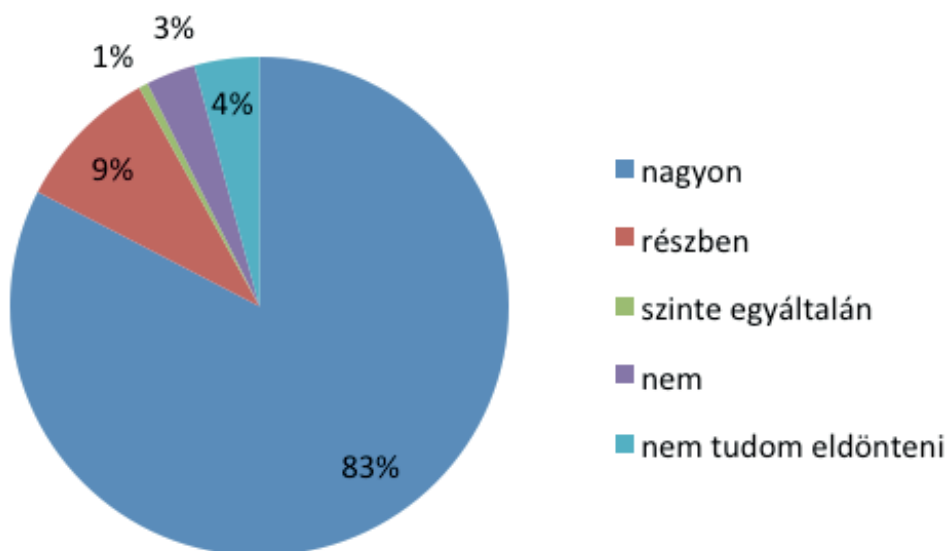
4. grafikon

A kapott adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a diákok viszonylag magas százalékában választanák a magyar nyelvet akkor is, ha az csak választható tantárgy lenne. Érdekes összevetni a tanulók adatait a tanárokéval. Ők ugyanerre a kérdésre mindössze 55,2%-ban válaszoltak „igen”-nel, 6,0%-uk a „nem” választ jelölte meg, emellett 38,8%-uk nem adott választ. Az adatokból úgy tűnik, hogy e tekintetben a tanárok jóval borúlátóbbak.

Fontosnak tartod, hogy utódaid is a te anyanyelveden szerezzenek alapműveltséget? (1 = nagyon, 2 = részben, 3 = inkább nem, 4 = nem, N = nem tudom megítélni.)

válasz	A tanulók száma	százalék (%)
nagyon	255	82,5
részben	29	9,4
inkább nem	2	0,6
nem	10	3,2
nem tudom megítélni	13	4,2
összesen	309	100,0

2. táblázat

5. grafikon

Arra is rákérdeztünk, hogy a tanulók mennyire tartják fontosnak anyanyelvük átörökítését. Viszonylag magas százalékban úgy vélekedtek (82,5%), hogy számukra fontos, hogy az anyanyelvüket átadják a gyermekeiknek is. Itt azonban megjegyezzük, hogy ha e csoporton belül folytatjuk a vizsgálódást, az országos adatokból kiemeljük csak a nyugati régióra vonatkozó mintát, ahol a magyarság tömbben él, még kedvezőbb helyzetképet kapunk (a pozitív válaszok aránya 88%). A mintegy 5%-os különbség a nyelviileg vegyes területekhez köthető. Az ott élő tanulóknak szorosabb kapcsolatuk van az államnyelvvél, mindennapjainkban jobban rá vannak kényszerülve annak használatára, ill. jobban ki vannak téve a többségi nyelv hatásának. Vélhetően másodnyelvbéli kompetenciáik is fejlettebbek a tömbben élő társaiknál. Az ő kétnyelvűségük ezért jóval kiegyensúlyozottabb azokénál. Emiatt aztán vélhetően a nyelvátörökítés sem annyira lényeges számukra, mint a nyelvi többségben élő társaik számára. Válaszaik alapján a maguk, ill. jövőbeli családjuk nyelvi jövőjét is el tudják képzelni kétnyelvűen, ill. akár államnyelvi dominanciával is.

Az alábbiakban lássunk néhány jellemző választ a tanulók véleményeiből, típusokba sorolva:

Gyakorlati, pragmatikai ok – tanulással kapcsolatos vélekedések:

- Fontos, hogy a gyerekek anyanyelven tanuljanak.
- Fontos, hogy a gyerekek szókincse anyanyelven bővüljön, de fontosak az idegen nyelvek is.
- Az anyanyelven könnyebben lehet tanulni.
- Támogatom, hogy a gyerekek szlovák óvodába és magyar alapiskolába járjon.

Nemzetféltség, ill. nyelvmegmaradás:

- Jó lenne, ha még az én unokáim is tudnának magyarul beszélni.
- Rajtunk is múlik, hogy a magyar nemzet megmarad-e.

Komfortérzés:

- Otthon is magyarul beszélünk.

Érzelmi kötődés:

- Nem akarom, hogy az emberek ne használják a magyar nyelvet.
- Szeretem a magyar irodalmat és a magyar nyelvet.
- A magyar nyelv gyönyörű.

Véleményed szerint az iskola felkészít az életre? (1 = nagyon jól felkészít, 2 = részben, 3 = inkább nem, 4 = egyáltalán nem, N = nem tudom megítélni.)

válaszok	a tanulók száma	százalék (%)
nagyon jól felkészít	30	9,7
részben	187	60,5
inkább nem	52	16,8
nem	32	10,4
nem tudom megítélni	8	2,6
összesen	309	100,0

3. táblázat

Erre a kérdésre a tanulók 60,5%-a a „részben” választ választotta. Ehhez képest sokkal kevesebben jelölték meg a „nagyon” választ (9,7%). Figyelemfelkeltő ugyanakkor, hogy a „szinte egyáltalán” és a „nem” válaszok együttes aránya 27,2%. Vagyis a tanulók több mint egynegyede szerint az iskola nem készíti fel őket az életre. Ha a kapott válaszokat összehasonlítjuk a pedagógusoktól szerzett adatokkal, szembetűnő különbség, hogy a pedagógusok 54,4%-a szerint az iskola nagyon jól felkészíti a tanulókat az életre. Ez a különbség drámainak mondható.

2. 1. A hazai középiskolai magyar nyelv és irodalom tankönyvek

Sok hazai és külföldi tanulmány kezdődik azzal a megállapítással, hogy a tankönyvprobléma mint kutatási terület rendkívül összetett kérdéseket vet fel. Az anyanyelvi tankönyvek szerepe az iskolában megkülönböztetetten fontos, kisebbségi körülmények között pedig különösen. Nem elhanyagolható ugyanis, milyen nyelvi ideált közvetítenek épp a kisebbségi anyanyelvi tankönyvek.

Általában a szlovákiai magyar tannyelvű iskolákban jelenleg használatos tankönyvek kérdését jelen pillanatban – tekintettel az oktatásban még mindig zajló átalakítási folyamatra – legalább négy szinten időszerű tárgyalni:

1. a törvényi szabályozás, a vonatkozó törvények, rendeletek, határozatok szintjén;
2. pragmatikai-pedagógiai szinten, a szűkebb értelemben vett oktató-nevelő folyamat szempontjából;
3. didaktikai szinten, a tananyag megjelenítésének, digitalizálásának vonatkozásában és elsősorban a nyelv szintjén, ill. fordításelméleti szempontból;
4. az összehasonlítás szintjén; ez utóbbi keresztezi az előbb említett valamennyi szintet.

A fenti területek a hazai tankönyvkutatás egy-egy fontos szempontját is jelentik, ugyanakkor tükrözik a kutatási téma fentebb említett összetettségét is.

Nyilvánvaló, hogy e megközelítési lehetőségek – s az említetteken kívül sok más egyéb – szervesen összekapcsolódnak, vagyis erőteljes összefonódások vannak köztük.

A törvényi szabályozás szempontjából égető probléma a tankönyvkérdésnek a közoktatási törvényben való megjelenítése, nevezetesen az, hogy a törvény értelmében az iskolaügyi minisztérium:

- A tankönyvpiac liberalizálása helyett egy tankönyv megjelenését támogatja anyagilag. Ez a helyzet visszalépést jelent a korábbi állapothoz képest.
- Megnehezíti a Magyarországról behozott tankönyvek és tansegédeszközök használatát.
- Az államnyelvből lefordított tankönyvek előnyben részesítésével nehezíti a tankönyvekkel való ellátottságot.
- A tankönyvek kérdése az államnyelvtörvény következtében túlpolitizálhatóvá vált¹.

Pedagógiai szempontból, azaz a szűkebb értelemben vett oktató-nevelő folyamat szempontjából a pedagógusoknak és a tanulóknak mint felhasználóknak a tankönyvekkel kapcsolatos véleményei, szemléletmódja, értékelése fontos elsősorban; az, hogy mennyire tölti be a tankönyv a funkcióját a gyakorlatban.

Változatlanul időszerű kérdés, hogy mennyire segíti az oktató-nevelő munkát a tankönyv, milyen mértékben felhasználóbarát, tanulható, mennyire korszerű tananyagokat közvetít és egyebek.

Didaktikai szempontból a tananyagfejlesztés, a tananyagok digitalizálásának kérdése, a tankönyvek elbírálásának szempontrendszere lépett előtérbe. Állandó feladat lenne felmérni, milyen ideológiát, nyelvi ideált közvetítenek a tankönyvek (vö. SIMON 2007, 2014, SIMON–MISAD 2009); ill. az államnyelvből fordított tankönyvek különféle nyelvpedagógiai kérdéseit (például elősegítik-e a magyar szaknyelvek elsajátítását, a szabatos terminológiahasználatot, ill. ellenkezőleg, a nyelvi különfejlődés melegágyai). Az eddigi hazai tankönyvkutatás a legalaposabban épp ezt a kérdéskört dolgozta fel (vö. HORVÁTH 2003, SZABÓMIHÁLY 2008).

Az összehasonlítás szempontja épp a korszerűsítés, a tananyagfejlesztés, -digitalizálás szempontjából nagyon fontos. Az összehasonlító tankönyvkutatás azonban szűkebb pátriánkban mind ez idáig nem nagyon terjedt el.

A továbbiakban e négy időszerű megközelítésmód közül a szűkebb értelemben vett oktató-nevelő folyamat szempontjából vizsgálom a tankönyveket. Bemutatok néhány adatot a pedagógusok és a diákok szemével is láttatva a magyar nyelv tankönyveit.

Középiskolai magyartanárok véleményei a magyar nyelv és irodalomtankönyvekkel kapcsolatban

¹ A kérdéshez vö. pl. Györy 2011, Simon 2011, Szabó Mihály 2011a: 31–32.

A középiskolai tanár adatközlők alábbi válaszai nem a 2008 óta fokozatosan megjelenő új, ún. reformtankönyvekre vonatkoznak, hanem a korábbi állapotot tükrözik. Felmérésünk országos szintű volt.

Egyes tényezők hatása a középiskolai tanulók magyar nyelv és irodalom tantárgy iránti érdeklődésére. N = 68 (középiskolai tanár adatközlők)

válasz/tényező	tananyagtartalom	a tankönyv minősége	tanszég- és oktatástechnológiai eszközök alkalmazása	a tanítás módja (módszerek alkalmazása)
leginkább befolyásolja	32 (47,1%)	12 (17,6%)	14 (20,6%)	47 (69,1%)
nagyban befolyásolja	22 (32,4%)	31 (45,6%)	31 (45,6%)	17 (25,0%)
közepesen befolyásolja	11 (16,2%)	16 (23,5%)	18 (26,5%)	2 (2,9%)
kevésbé befolyásolja	3 (4,4%)	9 (13,2%)	5 (7,4%)	1 (1,5%)
összesen	68 (100%)	68 (100%)	68 (100%)	68 (100%)

4. táblázat

A táblázat adataiból látható, hogy a tanárok szerint leginkább a módszerek befolyásolják a diákok tantárgy iránti érdeklődését. A tananyagtartalom, amelynek fő hordozója a tankönyv, szintén jelentős mértékben befolyásoló tényező a középiskolai tanulók magyar nyelv és irodalom tantárgy iránti érdeklődésében. Emellett a tankönyv minősége sem elhanyagolható tényező; a válaszadók 17,6 százaléka szerint ez a tényező a leginkább, ill. 45,6 százaléka szerint nagyban befolyásolja a tanulók motiváltságát, e kettő összesen 63,2 százalékot tesz ki.

Elegendő mennyiségű szövegmutatványt tartalmaz-e a nyelvtankönyv a táblázatban feltüntetett különféle típusú szövegekből? N = 68 (középiskolai tanár adatközlők)

szövegtípus/válasz	tudományos-ismeretterjesztő szövegek	szépirodalmi szövegek	nyelvjárási szövegek	a hétköznapi élet szövegei
igen	11 (16,2%)	26 (38,2%)	6 (8,8%)	14 (20,6%)
inkább igen	35 (51,5%)	25 (36,8%)	9 (13,2%)	19 (27,9%)
inkább nem	11 (16,2%)	6 (8,8%)	26 (38,2%)	23 (33,8%)
nem	6 (8,8%)	3 (4,4%)	14 (20,6%)	7 (10,3%)
egyáltalán	2 (2,9%)	1 (1,5%)	7 (10,3%)	2 (2,9%)
nem tudom	3 (4,4%)	7 (10,3%)	6 (8,8%)	3 (4,4%)
összesen	68 (100%)	68 (100%)	68 (100%)	68 (100%)

5. táblázat

A fenti táblázatból láthatjuk, hogy leginkább a szépirodalmi szövegek mennyiségével vannak megelégedve a tanárok, ill. a tudományos-ismeretterjesztő szövegekével. Ugyanakkor ezekhez képest kevésnek tartják a nyelvjárási szövegeket. A tanárok válaszai tehát azt tükrözik, hogy nagyobb fokú nyelvi változatosság lenne szükséges a tankönyvekben (vö. SIMON 1996, 2014A, SIMON–MISAD 2009). A táblázat ugyanakkor arra is rávilágít, hogy a tanár adatközlők eléggé bizonytalanok a kérdés megítélésében.

A tanulók adatai. Középiskolai diákok véleményei a magyar nyelv tankönyvekkel kapcsolatban.

A középiskolai tanulók magyar nyelv és irodalom tantárgy iránti érdeklődését befolyásoló tényezők (N = 309)

a befolyás mértéke / befolyásoló tényezők	leginkább (%)	nagyon (%)	közepesen (%)	kevésbé (%)	szinte egyáltalán (%)	nem választott (%)
tanításon kívüli tevékenység	23,0	17,8	23,3	13,6	21,7	0,6
az iskola légköre	22,7	29,4	20,7	8,4	18,4	0,3
szakköri tevékenység	6,5	18,1	25,2	17,8	31,4	1,0
tanítási módszerek	37,0	25,0	18,2	10,7	8,4	0,6
tansegedeszközök	7,8	16,8	31,7	19,4	23,9	0,3
tankönyvek	9,7	21,0	28,8	19,7	20,4	0,3
Tananyag	39,8	27,8	20,7	6,1	5,2	0,3

6. táblázat

A fenti táblázat adataiból kitűnik, hogy a legfontosabb két tényező a tananyag és a tanítási módszerek, ehhez képest jóval szerényebb a tankönyv mint motiváló tényező szerepe, a tananyag – amelynek elsődleges hordozója a tankönyv – viszont ilyen szempontból jelentős tényező.

A középiskolai tanulók véleménye a magyar nyelv tankönyveinek és munkafüzetek minőségéről

válaszok	a tanulók száma	százalék (%)
nagyon meg vagyok elégedve	57	18,4
részben	152	49,2
alig	41	13,3
nem vagyok megelégedve	24	7,8
nem tudom megítélni	35	11,3
összesen	309	100,0

7. táblázat

Az adatok alapján a tanulók 18,4 százaléka nagyon meg van elégedve a tankönyvekkel, ill. csaknem 50 százaléka részben szintén meg van elégedve. Elégedetlenségének egyértelműen csak a tanulók 7,8 százaléka adott hangot, és viszonylag nagy százalékban választották a „nem tudom megítélni” lehetőséget is (11,3 %).

Rendkívül fontos, hogy a kisebbségi anyanyelvi nevelés megfelelő körülmények között történjen, legyenek adottak a jogi, szakmai feltételei. Ugyanolyan fontos azonban az is, hogy a benne részt vevők éljenek az anyanyelven való művelődés lehetőségével. Az anyanyelven való és anyanyelvi neveléssel el kell érniünk, hogy a tanulók egészséges nyelvszemlélettel tekintsenek saját nyelvükre, a magyarra, ezen belül annak szlovákiai változatára, azaz vernakuláris nyelvükre. Természetesen a korszerű szemléletű nyelvi neveléshez szervesen hozzátartozik az egyéb hazai és idegen nyelvek tisztelete, megismerésük, elsajátításuk elősegítése, megkönnyítése is.

IRODALOM

GYÖRY ADRIENN 2010. Az államnyelv és a kisebbségi nyelv harca a magyar tanítási nyelvű iskoláknak szánt tankönyvekben. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 12/1:85–93.

HORVÁTH GÉZA 2003. Minden fordítás ferdítés?! Nyelvi furcsaságok matematikai szövegekben. *Katedra* 10/8: 22–23.

KISS JENŐ 2010. Anyanyelvi órák a középiskolában: egy fölmérés tanulságaiból. *Magyartanítás* 5: 24–25.

LEDNECZKÁ GYÖNGYI és mtsai 2013. *Sledovanie úrovne vyučovania maďarského jazyka a literatúry na základných a stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským (2007-2012)*. Závěrečná správa výskumného projektu. Nепublikovaný rukopis. Štátny pedagogický ústav: Bratislava.

SIMON SZABOLCS 2007. Purizmus az anyanyelvi nevelésben. Domonkosi Ágnes – Lanstyák István – Posgay Ildikó (szerk.), *Műhelytanulmányok a nyelvművelésről*. Gramma Nyelvi Iroda – Tinta Könyvkiadó: Dunaszerdahely–Budapest. 219–229.

SIMON SZABOLCS 2010. Országos szintű pedagógiai mérések tanulságai. A középiskolai magyar nyelv- és irodalomtanítás az írásbeli érettségi vizsga eredményeinek tükrében. In: uő.: *Nyelvi szondázások*. Alkalmazott nyelvészeti tanulmányok a szlovákiai magyar nyelvhasználat köréből. Lilium Aurum Kiadó: Dunaszerdahely. 188–197.

SIMON SZABOLCS 2013. Szlovákiai magyar fiatalok helyesírása néhány szempontból. In: Bozsik Gabriella (szerk.), *Helyesírás-tanításunk helyzete határon innen és túl*. A Nagy J. Béla helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok. Eszterházy Károly Főiskola: Eger. 55–62.

SIMON SZABOLCS 2014a. Szempontok, irányzatok a tankönyvek és egyéb iskolai dokumentumok elemzésével kapcsolatos szlovákiai magyar szakirodalomban. In: Lőrincz, J. – Simon, Sz. – Török, T. (szerk.), 2014. 27–38.

SIMON SZABOLCS 2014b. A szlovákiai középiskolai magyar nyelv-tankönyvek – néhány szempontból. In: Lőrincz Julianna – Simon Szabolcs – Török Tamás (szerk.), *Tanulmányok a tankönyvkutatás feladatairól, módszereiről*. A komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke mellett működő Variológiai kutatócsoport konferenciáinak anyagai. Terra Kiadó: Bratislava. 125–134.

SIMON SZABOLCS – MISAD KATALIN 2009. Nyelvi ideológiák és nyelvhelyességi babonák egy szlovákiai magyar nyelv-tankönyvben. *Eruditio – Educatio* 4/2:61–68.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2008. A tankönyvfordításról és a tankönyvek értékeléséről. In: Fazekas József (szerk.), *Emlékkönyv Zeman László 80. születésnapjára*. Lilium Aurum: Dunaszerdahely. 92–105.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2011. A szlovákiai települések és domborzati elemek magyar nevének standardizációs problémáiról. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 13/3: 21–44.

ZHRNUTIE

POSTAVENIE VYUČOVACIEHO PREDMETU MAĎARSKÝ JAZYK A LITERATÚRA V STREDNÝCH ŠKOLÁCH S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM NA SLOVENSKU SO ZVLÁŠTNÝM ZRETEĽOM NA UČEBNICE MAĎARSKÉHO JAZYKA

Prvá časť štúdie zmapuje mienky stredoškolských žiakov a učiteľov o rôznych okolnostiach vyučovacieho predmetu maďarský jazyk a literatúra v stredných školách s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku na základe celoplošných štatistických údajov. Druhá časť príspevku sa zameriava na analýzu učebníc maďarského jazyka pre stredné školy. Vo vyššom štúdiu opísaná situácia zachytáva stav tesne pred spustením kurikulárnej transformácie.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

vyučovací predmet maďarský jazyk a literatúra, dotazníková metóda, školy s vyučovacím jazykom maďarským, obsahová reforma, hodnotenie učebníc, odborná terminológia